

Душица Потих

ПОЕЗИЈА ПАРАДОКСАЛНОГ МИНИМАЛИЗМА

Реч на додели награде „Меша Селимовић” Дејану Илићу, за збирку песама *Долина Плисиос*, у издању НБ „Стефан Првовенчани”

Постисторијско полазиште је тачка од које сам кренуо у својој првој књизи, а постисторија инаугурише питање простора, остављајући по страни временску димензију (јер је време „стало”, суспендовано је). У прве три књиге ти простори су нешто апстрактнији да бих од *Дуванског пуша* почео да пишем нешто „референцијалније” песме које се често смештају у „спољашње” амбијенте. Но, у оба случају, увек сам инсистирао на размени, или, боље речено, на амбиваленцији спољашњег и унутрашњег (Мебијусова трака), тежећи да превазиђем тај дуализам. Касније ћу укључивати и интимизам и другост како бих те просторе „персонализовао” претварајући их у (пост)башларовске сањарије. Места мог „стварног” живљења постају посвећена и повлашћена места моје поезије, врста поетских хетеротопија. И не треба заборавити кретање, које је од „Лисабона” веома важна димензија, како у језику, синтакси, тако и на нивоу означеног. Увек су ме занимали начини дереализације једног простора, а ту су вам неопходни кретање и перцепција. Реално је неодвојиво од своје дереализације. Места су увек и не-места. И још нешто, кретања имају своја застајања, кад прекинете путовање колима да бисте се одморили на некој окуци, поред шуме, или на обали реке, у непознатој варошици, кад вас нешто заустави, кад се воз поквари и стане усред пејзажа, кад се одједном нађете на неком, било ком месту, стварају се сви услови за поетску фасцинацију, та безимена места можда су поетска места *par excellence*.

Дејан Илић

Од 1995. године, када је објавио прву песничку књигу, па до данас, Дејан Илић је нарастао до раскошног песника. Зашто?

Дејан Илић је аутентично песник. Ни као уметник ни као човек он није гурао себе у епицентар књижевног живота и кругове моћи. Живео је истинску песничку егзистенцију, у којој је и улог и хартија само сопствена кожа.

Таква му је и поезија. Од почетка, од *Фиџура*, његово се стваралаштво темељи на алтернативној поетици парадоксалног минимализма. Његов се стваралачки рукопис разликује од свега што се пише у песничтву српског језика: у лексици, у мотиву, у поступку, у доживљајно-мисаоном хоризонту. Различит, а опет неодвојиви део српске поезије и њеног континуитета, Илић је залога оног њеног најбољег и најкреативнијег језгра.

Дејан Илић је и аутентичан песник – ма колико тај став фразерски звучао. Или – рецимо: себичан песник. Његов је мотивски репертоар општепеснички, али урођен у јединствено доживљајно-мисаоно било које га преображава до те мере да постаје само његов. И ничији више. Дobar је пример те доминације управо награђена збирка, *Долина Плисиос*, књига о Грчкој сагледаној из личне перспективе. Она је интимно ходочашће кроз итинерар сопствене стварности, бедекер мислиће маште и осећајности која ни не покушава да заобиђе незаобилазну културну историју, где су застајали сви писци-путници, али тежи да је пре-осмисли полазећи од властитога смисла. Тако се све што припада нематеријалном оспољује у материјалном, телесном, чулном: у простору, у пределу, у топониму, да би спацијалност попримила једну нову, специфично Илићеву идејно-симболичку носивост. Тако се интимна стварност и спољашња стварност стапају у хомеоморфне агенсе, који се непрекидно пресликавају један у другом и изобличавају један другог стварајући нове и нове облике.

Дејан Илић је песник идеја. И том својом особином он стоји по страни у поезији српског језика. На том је трагу певао Александар Ристовић, песник-мислилац, који је свет идеја преобликовао у топлину властитога доживљаја, у светлост властитога озарења, премда је он посвећен класичној филозофији, док је Илић модеран. На том је трагу и Јован Зивлак, актуелан, савремен, али хладнији, церебралнији – како би рекла наша стара критика. Зивлак је суздржанији, песник суспрегнуте осећајности. Из Дејана Илића говори дух нашег времена, говори песничким језиком који у јединствено доживљајно-мисаоно језгро, као у дубоки зденац, усисава филозофске и поетичке идеје овога доба, да би их изронио у новом облику: у лирској емоционалности, у опредмећености слике, у смисаоно отвореној конкретности и чулности симболике.

И Дејан Илић је, попут многих наших лиричара, песник малих објасњања, смисла који се прикрадајући пробија и избија ненадано, тим снажније. Песник епифанијске рефлексije која се објављује у затвореном кругу творачке хомеоморфности унутрашњег и спољашњег. Управо том димензијом свог стваралаштва он успоставља континуитет с традицијом српског песништва те наставља – а што је још важније – и надграђује његово највитаљније креативно језгро.

Дејан Илић је и песник самосвојног поступка. Рецимо – песник кратке форме и дугог даха. Ево још једне аутохтоне везе с вечито лирским. Пишите тако да је речима тесно, а мислима широко – подучавали су стари поетичари. Зато је његов минимализам парадоксалан. Кратка форма лапидаризује наглашавајући емоционални и мисаони напон. Илић иде и корак даље, он редукује песму, скрађује или елиминише неке њене структурне сегменте, што насупротив очекивању – не ограничава већ отвара текст. Његова је реч густа и напрегнута, пренапрегнута. Она се не зауставља, већ захтева трансфер кроз простор поезије, тежи да се креће, да путује. Илићеве су збирке конципиране по циклусима, у којима су кратке форме у исто тако пренапрегнутој повезаности. Та напета амбиваленција између два опозитна настојања – воље за сабијањем и воље за експанзијом – доприноси раслојавању Илићеве густе речи-луталице. Доприноси раскоши њених ефеката, који се рефлектују на све што простори поезије обухватају, укључујући и читалачки доживљај. Рецимо – не-место спиритуалности и не-реч тумачења.

Дејан Илић је, треба рећи, песник уједначених уметничких домета. Он нема осцилације у вредности певања. Штавише – не само што нема лошу књигу, он нема ни „танку” песму. Концентрисан, усмерен, промишљен и осмишљен, у потпуности.

Дејан Илић је песник-чудотворац и песник-визионар. Из стваралачке и егзистенцијалне алтернативе, из тог опредељења за разлику, добио је две значајне, неискомпромитоване награде за поезију, а ево сада и трећу. Парадокслани обрт из алтернативе у награђиваног ствараоца само је доказ да је уметничка вредност – онако како и треба да буде – превазишла баријере. Певајући другачије од свега што се пева у поезији српског језика, Дејан Илић је окупио гласове свих генерација критичара. Тај податак показује више него добродошлу отвореност старијих критичара за његову меру разлике, самим тим и за актуелне тенденције у уметности. Ништа мање нису важни ни гласови млађих критичара. Они су показали да је Дејан Илић напицао сензибилитет времена која долази. Он је рука пружена у будућност. Управо због тога и јесте залага континуитета српског песништва.